

Transnacionální poetika

Jahan Ramazani

Z anglického originálu A Transnational Poetics, vydaného nakladatelstvím The University of Chicago Press v roce 2009, přeložil Martin Štefl. Doslov napsal Justin Quinn.

**Financováno
Evropskou unií**
NextGenerationEU

**Národní
plán
obnovy**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Publikace byla vydána za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Národního plánu obnovy v rámci projektu Transformace pro VŠ na UK (reg. č. NPO_UK_MSMT-16602/2022).

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Praha 2024

Ediči Studia poetica řídí Josef Hrdlička, Mariana Machová a Justin Quinn.

Redakce Jan Havlíček

Grafická úprava Filip Blažek, studio Designiq

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První české vydání

Licensed by The University of Chicago Press, Chicago, Illinois, U.S.A.

© 2009 by The University of Chicago. All rights reserved.

Czech edition published by arrangement with Livia Stoaia Literary Agency.

Translation © Martin Štefl, 2024

Epilogue © Justin Quinn, 2024

ISBN 978-80-246-5470-6

ISBN 978-80-246-5483-6 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Cyrusovi a Gabrielovi

Obsah

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ	9
ÚVOD	19
PODĚKOVÁNÍ	25
1. KAPITOLA Poezie, modernita a globalizace	29
2. KAPITOLA Transnacionální poetika	61
3. KAPITOLA Cestující poezie	99
4. KAPITOLA Nacionalismus, transnacionalismus a poezie truchlení	127
5. KAPITOLA Modernistická brikoláž, postkoloniální hybridita	159
6. KAPITOLA Kalibánovy modernity, postkoloniální poezie	191
7. KAPITOLA Poezie a dekolonizace	223
8. KAPITOLA Poezie a translokálně: černošští básníci v Británii	253
DOSLOV (Justin Quinn)	277
REJSTŘÍK	285

Předmluva k českému vydání

U příležitosti českého vydání *Transnacionální poetiky* považuji za vhodné vysvětlit širší cíle této knihy. K čemu vůbec potřebujeme *transnacionální* poetiku? Z pohledu literárních studií lze transnacionalismus chápat z části jako konceptuální přístup, který odmítá, komplikuje, a snad i podkopává paradigmatu národní literatury, podle kterých se předmět naší kritické analýzy tradičně dělí do národních, subnárodních či regionálních kategorií. V případě anglických kateder amerických a britských univerzit to znamená, že drtivá většina kurzů, rozvrhů, antologií a pracovních pozic spadá do britské, americké, afroamerické, irské, karibské nebo jiné škatulky.

V naší rodině patřím k první generaci, která se narodila na území Spojených států, a jako Američana anglo-iránského původu a sekulárního humanistu vyrůstajícího v křesťansko-muslimsko-zoroastriánské tradici mne nikoliv náhodou lákaly hned tři oblasti literárních studií, v nichž kurikulární škatulkování literárních kánonů nehraje až tak prominentní roli. Ze všeho nejvíc mě přitahoval modernismus, protože řada zásadních anglofonních autorů éry počínající globalizace začátku dvacátého století otevřela západní literární kulturu nezápádním vlivům. A většina z nich byli emigranti, vyhnanci nebo uprchlíci. Vezměte si například T. S. Eliota, který hledal inspiraci v mahájánském buddhismu, včetně sanskrtských textů, a přitom se narodil v St. Louis, přestěhoval se do Londýna, konvertoval k anglickému katolicismu a stal se nefalšovaným rojalistickým Britem. Podobně neklidný osud měl i jeho někdejší spolupracovník a milovník čínských ideogramů Ezra Pound, který se narodil v Hailey v americkém státě Idaho, ale valnou část života strávil jako vyděděnec putující po trase mezi Londýnem, Paříží a italským Rapallem. Vedle modernismu mě lákala postkoloniální literatura, protože úzce souvisí s interkulturní hybridizací původních a imperiálních zdrojů – v rámci anglofonních literatur se jedná

v první řadě o Británii a její bývalé kolonie v Karibiku, Africe, Jižní Asii, Jižním Pacifiku a mnoha dalších oblastech. Transnacionální rozměr takových textů je jasně patrný na příkladu intergeografického vrstvení Antil a řeckého poloostrova v básních Dereka Walcotta, v tom, jak tentýž autor prokládá rytmy kalypso jambickým pentametrem a jak míchá spisovnou angličtinu se západoindickou kreolštinou. Zatřetí mě zajímala poezie, protože, jak je patrné už ze samotného slovníku poetických forem – elegie, metrum, persona, dikce, metafora, chiasmus, zeugma, gazel, haiku –, i když se poezii, která vás zajímá, pokusíte lokalizovat a historizovat, vžitě kritické postupy, jazyková sedimentace a schopnost poezie pamatovat si svou literární formu a předchůdce, vás nevyhnutelně přenesou přes národní a historické hranice. Je však s podivem, že tyto tři transnacionální podoblasti – modernismus, postkolonialismus a studium poezie – spolu dosud příliš nekomunikovaly, a to navzdory zřejmé souvislosti mezi modernistickou brikoláží, postkoloniální hybriditou a komplexností poezie.

Tato kniha se zrodila z pocitu frustrace ze skutečnosti, že navzdory existenci těchto živoucích podoborů literaturu stále studujeme a analyzujeme v rámci oddělených národních paradigmat. Představte si, že jste nikdy nečetli texty antropologa Arjuna Appaduraie o proudění myšlenek, lidí, technologií, médií a peněz přes národní hranice, že neznáte práci sociologa Anthonyho Giddense, který vysvětlil, jak globalizace posílila celosvětové dopady příčin a následků, a že jste nikdy neslyšeli o filozofovi Kwame Anthonym Appiahovi, který dekonstruoval celou řadu nejrůznějších nativismů a objevil v nich sebeklamně reaktivní formace namířené proti globálním vlivům; zkuste si představit, že jste se doposud nestihli seznámit s pronikavými myšlenkami antropologa Jamese Clifforda o cestujících kulturách, ani se nikdy nezamysleli nad tím, co kulturní teoretik Homi Bhabha napsal o domorodém kosmopolitismu, ani nad tím, proč literární teoretik Bruce Robbins upřednostňuje kosmopolitismus mnohonásobných pout před lhostejností; a konečně, představte si, že máte jen povšechné znalosti o literární kritičce Mary Louise Prattové a jejích „kontaktních zónách“ jako místech sblížování mezi historicky a geograficky oddělenými národy a že jsou vám zcela cizí pojmy jako hybridita, transkultura, *métissage*, *mestizaje* a kreolizace a že jste je zavrhlí jako pouhý přechodný trend. I kdyby to všechno byla pravda a nic z toho byste neznali, stejně byste jen stěží mohli ignorovat transnacionální příliv informací a globální obrazotvornosti na obrazovkách počítačů, potravin a průmyslových výrobků na trhu, nových demografií v lokálních městech a čtvrtích, nemluvě o místních dopadech vzdálených

přírodních prostředí, ekonomik, kultur, idejí a politických událostí. I když se každodenní studium literatury obvykle odehrává v rámci národních škatulek, je stále obtížnější ignorovat okruhy transnacionální výměny zboží a informací napříč hranicemi, smršťování globálního prostoru, akceleraci styků mezi oběma polokoulemi a vzkvétající diasporické komunity nezápádních obyvatel na západě. Samozřejmě platí, že tyto pohyby často podněcují odpor v podobě xenofobního nacionalismu, fašistického populismu a dalších deglobalizačních hnutí, která dnes ohrožují značnou část světa. I tyto síly, podobně jako síly, které se probudily po mezinárodní integraci Belle Époque, je ale třeba označit za síly reakční, které přímo souvisejí s globalizací, jíž se snaží bránit, a často jsou za ni spoluodpovědné. Zkrátka a dobře, existuje celá řada dobrých důvodů, proč transnacionalizovat paradigmatu vládnoucí naší vědní disciplíně. Naprosto souhlasím s výrokem Edwarda Saida, který na následujících stránkách budu citovat v plné délce, že „jsme navzájem promíchání způsobem, o kterém se většině národních vzdělávacích systémů ani nesnilo“ a že hlavním intelektuálním úkolem dneška je „smířit poznání na poli umění a vědy s touto integrační realitou“.

Jestliže vědní disciplíny, jako je antropologie, ekonomie, mezinárodní vztahy a vědy o ochraně životního prostředí, už nějaký čas přizpůsobují své slovníky a postupy globalizaci, je třeba položit si otázku, jak může literární věda přispět k našemu vědění a pochopení transnacionalismu, nemá-li se náš obor stát druhořadým podoborem těchto epistemologických režimů? Právě humanitní literární věda dokáže popsat, jak umělecká díla poskytují umělcům formy a slova, s jejichž pomocí mohou vyjádřit, jaké to je obývat v moderním světě prostory mezi kulturami, jazyky a hemisférami, a ptát se, jak mnohdy bolestný pocit tohoto mezi-života může posloužit jako zdroj tvůrčí energie někomu, kdo hledá nové způsoby vyjádření hybridních identit a zážitků nevyjádřitelných existujícími právními, politickými a dalšími podobnými diskurzemi. Značná část literatury dvacátého a jednadvacátého století se zrodila z kulturní intersticiality a jako taková nám pomáhá pochopit zkušenostní textury životů zaklíněných mezi nesourodými světy, identitami a pouty. Proto jsem se rozhodl napsat knihu o transnacionálních příslušnostech, migracích, vzepětích poetické imaginace a vůbec o tom, co nám poezie může prozradit o globálním a kroskulturním životě, o životě rozkročeném mezi vícero místy. Je sice pravda, že T. S. Eliot, jak ostatně zmiňuji ve své knize, považoval poezii za cosi „tvrdošijně národního“ a Auden ji dokonce označil za „nejprovinciálnější

umění“.¹ Stejně tak platí, že se globální dobu obvykle pokoušíme pochopit na základě studia mimetických žánrů, například románu, nebo se obracíme ke společenským vědám. Přesto všechno se domnívám, že nám poezie umožňuje bezprostředně zkoumat zkušenost proplétání se kroskulturním předivem modernity. Poezie přetrvává déle než efemérnější formy a jako taková uchová pro budoucnost zprávu o tom, jaké to bylo žít pohlcen transnacionálními proudy dvacátého a jednadvacátého století.

Jak chce tato kniha dokázat, že moderní a současná poezie v angličtině překračuje národní hranice? Šlo o to vytvořit kritické názvosloví, paradigmata a čtení, která by byla adekvátním nástrojem pro uchopení transnárodních energií a geografických pohybů moderní a současné anglicky psané poezie. Zdálo se mi vhodné zaměřit se na poezii a zároveň poezii zaměřit na několik transnacionálních šablon, o nichž se zde krátce zmíním: globální výměna (poezie jako důkaz výrazně dialogičtější zkušenosti, než jakou líčí obvyklé jednosměrné, vlnové nebo difuzionistické modely kulturní globalizace); migrace (transnacionální přesuny modernistů, postkoloniálních autorů a řady dalších); cestování (pohyby a skoky formálně ztvárňované v rámci poetických metafor, řádkování, rytmu a dalších prostředků charakteristických pro cestovní poezii); žánr (jak cestují žánry jako elegie nebo gazel – jak se transportují, transplantují, indigenizují a kreolizují napříč zeměkoulí); vliv (střetávání mezi autory globálního severu a jihu); a konečně, literární dějiny šoků způsobených modernitou, solidarity v průběhu dekolonizace a diasporických identit (etnická Amerika, Západní Indie, černá Británie, atd).

Douglas Mao a Rebecca Walkowitzová oslavují ve své eseji *The New Modernist Studies* z roku 2008 příchod takzvaného „transnacionálního obratu“, ke kterému se hlásí i má práce – tento trend nabral na síle v následující dekádě.² Doufal jsem, že když pomůžu transnacionalizovat studium moderní a současné poezie, povzbudím začínající vědce, aby čerpali z dialogu mezi poetikou a komparativní poetikou, jako to dělali významní myslitelé nepoznamenání nejrůznějšími nacionalismy, mezi něž patřili Roman Jakobson, Leo Spitzer, Earl Miner nebo Jonathan Culler. To samé platí i u dalších podoborů:

-
- 1 Poznámka překladatele: T. S. Eliot: *Společenská funkce poezie*, in: T. S. Eliot: *Křesťan – kritik – básník*, přel. Martin Hilský – Petr Onufer – Martin Pokorný, Praha 2019, s. 239; W. H. Auden: *Writing, The Dyer's Hand and Other Essays*, New York 1968, s. 23.
 - 2 Douglas Mao – Rebecca L. Walkowitz: *The New Modernist Studies*, *PMLA* 123, č. 3 (2008), s. 737–748.

V případě transatlantických modernistických studií se jako stejně produktivní jeví globalizující přístup Michaela Northa a dalších; v rámci studií věnovaných problematice černého Atlantiku, u jejichž zrodu stál skvělý Paul Gilroy, aplikace těchto principů na poezii, s níž přišel Brent Hayes Edwards; nezapomínejme ani na hemisférická americká nebo transamerická studia, též označovaná jako New World studies, po nichž volal Roland Greene, ale i postkoloniální studia, překlenující globální osy severu a jihu, východu a západu, která překračují ještě větší kulturní vzdálenosti – tento obor založily a rozvinuly známé osobnosti jako Edward Said, Homi Bhabha a Gayatri Chakravorty Spivaková. Od té doby, co vyšla *Transnacionální poetika*, se k mé radosti objevily další nové studie, v nichž se při studiu moderní a současné poezie protínají nebo propojují tyto transnacionální rámce, a to včetně podoboru, jakým je studium postkoloniální poezie – něco takového by v minulých desetiletích bylo takřka nemožné.³

Domnívám se, že transnacionální literární studia by se měla zabývat něčím, co bychom mohli označit jako *kontakty*, tedy literárními proudy překračujícími národní hranice, a *komonality*, spřízněností mezi jednotlivými autory, dokonce i v případech, kdy nenacházíme žádné přímé vlivy. *Kontakty* jsou záležitostí globálního oběhu. *Komonality* jsou globální historická sblížení mezi nesourodnými prostory a transnacionální či globální proudy, v nichž se v éře modernity pohybují dokonce i regionální či národní autoři. Proč právě literární kontakty?

3 Pro transnacionální studie z poslední doby věnované poezii viz např.: Eric Falci: *The Value of Poetry*, Cambridge 2020; Lucy Alford: *Forms of Poetic Attention*, New York 2020; Jacob Edmond: *Make It the Same. Poetry in the Age of Global Media*, New York 2019; Walt Hunter: *Forms of a World. Contemporary Poetry and the Making of Globalization*, New York 2019; Rachel Galvin: *News of War. Civilian Poetry 1936–1945*, Oxford 2018; Harris Feinsod: *The Poetry of the Americas. From Good Neighbors to Countercultures*, Oxford 2017; Janet Neigh: *Recalling Recitation in the Americas. Borderless Curriculum, Performance Poetry, and Reading*, Toronto 2017; Sonya Posmentier: *Cultivation and Catastrophe. The Lyric Ecology of Modern Black Literature*, Baltimore 2017; a Justin Quinn: *Between Two Fires. Transnationalism and Cold War Poetry*, Oxford 2015 (česky jako *Poezie ve dvojím ohni: transnacionalismus a studená válka*, Praha 2018). Na tyto poznatky navazují ve své studii *Poetry in a Global Age*, Chicago 2020. Pro studie na téma postkoloniální poezie publikované po vydání mé *The Hybrid Muse. Postcolonial Poetry in English* (Chicago 2001) viz Robert Stilling: *Beginning at the End. Decadence, Modernism, and Postcolonial Poetry*, Cambridge (MA) 2018; Nathan Suhr-Sytsma: *Poetry, Print, and the Making of Postcolonial Literature*, Cambridge 2017; Omaar Hena: *Global Anglophone Poetry. Literary Form and Social Critique in Walcott, Muldoon, de Kok, and Nagra*, New York 2015; dále viz eseje, které jsem shromáždil pro *A Cambridge Companion to Postcolonial Poetry*, Cambridge 2017.

Protože jsou základní energií moderní a současné literatury. Transnacionální literární studia by proto měla podrobně sledovat přelévající se proudy literárních tropů, žánrů a forem (elegie, gazel, haiku), technik (heteroglosie) a idejí (černošství) a zkoumat, jakým způsobem jsou translokálně přeměrovávány a přetvářeny tak, aby odpovídaly místním podmínkám. Pro mě osobně to znamená zkoumat, jakým způsobem si postkoloniální básníci jako Kamau Brathwaite, Lorna Goodisonová, A. K. Ramanujan, Christopher Okigbo a Agha Shahid Ali indigenizují poetiku vrcholného modernismu (například mýtický synkretismus nebo polyglosii) tak, aby odpovídala místním podmínkám na Barbadosu, Jamajce, v Indii, Nigérii a Kašmíru, a aby re-artikulovala to, co je lokální, oklikou přes globální. Stejně tak je důležité zkoumat, jak a proč se vrcholní modernisté obraceli směrem na východ, především pak k Asii, kde pátrali po kulturních materiálech, s jejichž pomocí hledali východiska ze svých vlastních literárních krizí nebo z krize západní civilizace jako takové. V tomto smyslu považuji za velmi přínosný koncept „*le retour et le détour*“ Édouarda Glissanta, který dále rozpracovávám ve své knize – jde o transnacionální obraty, pomocí nichž se autoři pokouší uchopit to, co je cizí, aby pochopili něco konkrétně domácího. Ne snad že by mezi literárními zajížděkami na východ nebo západ nebyly žádné rozdíly – snažil jsem se ukázat, že tyto, slovy Jamese Clifforda, nesourodé kosmopolitismy modernismu a postkolonialismu bychom neměli zaměňovat. Zkrátka a dobře, měli bychom hledat styčné body a nepřehlížet přitom rozdíly.

Proč historické komonality? Ke sblížování na základě sdílené dějinné zkušenosti života v globalizovaném světě dochází i v případech, kdy nelze dohledat přímý vliv. Toto sblížování je zapotřebí důkladně prozkoumat. Patří sem nejrůznější verze roztržité emigrantské a exulantské zkušenosti v dobách modernismu, harlemské renesance a postkolonialismu. Patří sem i celosvětová hnutí za dekolonizaci, a to z pohledu z obou stran koloniální propasti (např. postkoloniální vznešeno Walcotta a Brathwaite a postimperiální ironie Philipa Larkina). Nezapomínejme ani na modernitu – masové násilí, byrokratizace, šok z nového – a na její ambivalentní ztvárnění coby kataklyzmatické trhliny, ale i coby horizontu nových možností od Harta Cranea a Clauda McKaye po Wole Soyinku a Kamau Brathwaitea. Tato ambivalence se se zvýšenou intenzitou projevuje v postkoloniálním světě právě proto, že modernita je často spojována s kolonialismem. A navíc je tu i sdílené leč rozdílné sociální imaginárno, které zprostředkovává vztah mezi introspektivní alienací a společenskou solidaritou, a to nejen v rámci modernismu, ale i v neklidné společenské pozicionalitě postkolonialismu.

Jak jsem již řekl, jedním z cílů transnacionálních studií moderní a současné literatury je přiblížit modernistická studia studiím postkoloniálním. Proč? Podíváme-li se na vrcholný modernismus a harlemskou renesanci optikou postkoloniální literatury, snadno spatříme kroskulturní heterogenitu zakódovanou v DNA modernistické literární formy – jedná se o rannou reakci na globalizaci. Zároveň si díky tomu uvědomíme, že vedle národně orientovaných škol a hnutí, na které se v kontextu moderní a současné literatury obvykle zaměřuje veškerá pozornost, existuje i transnacionální imaginativní solidarita překlenující severo-jihní předěl – všimněte si například, jak si jamajská básnířka Lorna Goodisonová tvůrčím způsobem vyměňuje duchařské povídky s irským modernistou Yeatsem, nebo jak severoanglický básník Tony Harrison hledá inspiraci pro svůj vlastní boj jako vzdělaný člověk, který má „jít ke kořeni“ ve verších Aimé Césaireho: „*Cahier d'un retour au pays natal*, / zčernáním, které k dílu dá mi posvěcení“ [*Cahier d'un retour au pays natal*, my growing black enough to fit my boots] – to znamená, básníkovo znovuobjevení svých uhlím začerněných počátků.⁴ Takovéto propojení modernistických a postkoloniálních studií nám umožní vytvářet nové modely literární a kulturní inovace. Za dominantní paradigma pokroku moderní a experimentální literatury jsme doposud považovali experimentální či avantgardní lámání formy a v souladu s tímto přístupem byl postkoloniální a multietnické literatuře často připisován exotický či periferní status. Domnívám se, že potřebujeme nové studie, které by odhalily kreolizaci a hybridizaci dřímající v samém srdci vývoje a inovace moderní literatury, a to včetně kroskulturní interakce v poezii napříč lingvistickými liniemi. Jedním z omezení *Transnacionální poetiky* je, že nedostatečně zohledňuje poezii v dalších jazycích a teorii překladu. Ve své nové knize *Poetry in a Global Age* (2020) si proto kladu stejné otázky jako v *Transnacionální poetice* a zároveň se snažím vykročit za hranice anglofonního světa. V několika kapitolách se zde věnuji poezii založené na střídání jazykového kódu, poezii (ne)přeložitelnosti, a zároveň předkládám kritiku „světové literatury“ jako oboru založeného na analýze románu.

Jaké je širší využití transnacionalizujících literárních studií? Jak shrnuji v *Poetry in a Global Age* a vysvětluji v *Transnacionální poetice*, pokud bychom v rámci humanitních oborů přišli s o něco dialogičtějsími modely kultury zohledňujícími

4 Tony Harrison: Proč ze mě není Milton, in: T. Harrison: *My z Leedsu*, přel. Zdeněk Hron, s. 30.

procesy, jako je indigenizace, kreolizace a vernakularizace, snad by se nám podařilo překonat: 1) lokální a národní modely – a uvědomit si, že to, co je lokální a národní, je vždy již protknuto a protkáno translokalitami; 2) civilizační modely založené na střetu monolitických kulturních bloků, o nichž hovoří Samuel Huntington ve svém *Střetu civilizací* (1996); 3) jednosměrné modely globalizace chápané jako pozápádňování a homogenizace, například *Singular Modernity* (2002) Fredrica Jamesona, – ty je třeba nahradit modely založenými na současně probíhající homogenizaci a heterogenizaci; 4) uzavřené modely kroskulturní interakce, jako jsou orientalismus a exoticismus, s nimiž se setkáme například v reduktivních interpretacích Saidova paradigmatu v jeho *Orientalismu* (1978), podle nichž západ jednoduše produkuje a řídí východ, který naopak zcela postrádá jakýkoliv kontradiskurz.

Transnacionalismus je až příliš často obviňován z podílu na idealistickém oslavování celosvětových multikultur a šťastných hybridit. Právě poezie nám ale pomůže nalézt rozdíly, nesoulady, nebo dokonce násilí provázející estetiku hybridizace. Když jsem dokončoval *Transnacionální poetiku*, uvědomil jsem si, že transnacionalizace má na naše disciplinární paradigmatu mnohem širší dopady. Jak zmiňuji ve své eseji o Kwame Anthonym Appiahovi, nedávno jsem v konzervativním časopise *The National Review* narazil na článek, jehož autor napadá Baracka Obamu za to, že během svého projevu v Berlíně označil sám sebe za „světoobčana“. „Nic takového jako ‚světoobčan‘ ale neexistuje,“ rozčiluje se Jonah Goldberg. „Občanství předpokládá existenci státu, a jestli OSN nezačala vydávat pasy všem obyvatelům planety Země (představte si ty fronty), pak platí, že svět nemá žádné občany.“ Nejhorší na tom všem je, dočteme se v závěru eseje, že „toto vidění světových dějin – a tudíž i naší budoucnosti – nám nevnučuje držitel vysokoškolského diplomu v oboru postkoloniálních studií z Ithaca College, který si svůj projev sesmolil někde ve světle lávové lampy a vyšperkoval rétorickými figurami, které zahlédl v záhybech kouře ze své vodní dýmky. Tento projev přednesl před davem přibližně dvou set tisíc bezduchých, zbožně hledících diváků kosmopolita Obama.“ *The National Review* nesnese představu, že prezident neslouží toliko zájmu Spojených států, ale „tomu kterému pojetí spravedlnosti, které se zrovna urodilo v srdcích nebo hlavách transnacionálních pokrokářů“.⁵ Po nástupu Brexitu a hnutí America First na protilehlých stranách

5 Jonah Goldberg: „Hear Me Earthlings!“. Citizen Obama Addresses the World, *National Review*, 18. srpna 2008, s. 18–21.

Atlantiku se podobně cynického výroku dopustila britská ministerská předsedkyně Theresa Mayová: „Jestliže se domníváte, že jste občanem světa, nejste občanem ničeho.“⁶ Na druhé straně politického spektra se dřívejší obhájce kosmopolitismu mnohonásobných pout Bruce Robbins nechal slyšet, že myšlenka „světového občanství je v lepším případě oxymóron“, k čemuž Timothy Brennan doplnil, že rádoby univerzalistický diskurz současného kosmopolitismu je ve skutečnosti „od samého počátku skrytě imperialistický“.⁷ Ať už si o Obamově úspěších a selháních myslíme cokoliv, někteří z nás věří, že ideál kosmopolitismu, je-li vhodně odladěn a podložen, není ani absurdně idealistický ani samoučelně imperialistický, ale že naopak slouží jako protiváha nákaze, o níž jsem již hovořil – nejrůznějším podobám etnického nacionalismu a protiglobalizačního běsnění, které pustoší náš dnešní svět. Nezbyvá než doufat, že transnacionální tvůrčí solidarita a kroskulturní životy a díla bezpočtu moderních a současných autorů sehrají důležitou roli v nabourávání mylné představy, že zájmy a kultury jednotlivých národů lze v éře globalizující modernity nějakým zázrakem navzájem rozlišit. Myslím si, že to je více než zřejmé i bez lávových lamp a kouře z vodní dýmky.

Bude-li studium literatury klást důraz na transnacionální a translokální poetiku a sledovat kroskulturní pohyby, snad se nám podaří vyhnout se nástrahám přehnaně lokalistních paradigmat, která zkoumají literaturu v souladu s uzavřenými modely kultury a místa na straně jedné a prázdně globálních paradigmat, v nichž zanikají geografické a historické specificity, na straně druhé. Naopak bychom měli usilovat o zachycení energií kroskulturních proudů, splývání a odporů. A místo toho, abychom ve světlech lávových lamp čekali, až OSN začne vydávat pasy, zasazujme se o esteticky přísný literární kosmopolitismus, který nám ve své citlivosti vůči způsobům, jimiž se translokální, transnacionální a globální svět vtěluje do napjaté tkáně světoběžných žánrů, metafor a idiomů, pomůže pochopit, jakými rozličnými způsoby bychom se i my sami mohli stát občany světa.

Jahan Ramazani

6 Theresa May: Full Text. Theresa May's Conference Speech, *The Spectator*, 5. října 2016, <https://blogs.spectator.co.uk/2016/10/full-text-theresa-mays-conference-speech/>.

7 Bruce Robbins: Cosmopolitanism. New and Newer, rec. Cosmopolitanism (Kwame Anthony Appiah), *boundary 2* 34, č. 3 (2007), s. 49; Timothy Brennan: Cosmopolitanism and Internationalism, *New Left Review* 7 (2001), s. 81.

Úvod

Když jsem redigoval třetí vydání *The Norton Anthology of Modern and Contemporary Poetry*, vzpomněl jsem si, jak se kapitán MacMorris v *Jindřichovi V* ptá: „Národ? Co je to vlastně národ?“ A i když jsem pracoval na kosmopolitní antologii, brzy mi bylo zřejmé, že ani zde se zcela nevyhnu otázkám národní identity. Když jsem doplnil poznámku k frázi „Eliotovské kosti“ v *Harlem Gallery* Melvina Tolsona, redaktor mě k mému nemalému překvapení požádal, abych u jména T. S. Eliot ještě připsal národnost. Podle standardní redakční praxe je národnost, vedle data narození a úmrtí a povolání, jednou ze tří identifikačních matric či miniaturních hermeneutických trojúhelníků, které si navzájem odpovídají ve *Webster's Dictionary* nebo například v *The Encyclopaedia Britannica*. Ale v případě T. S. Eliota, jehož transatlantismus dnes už jen těžko někoho překvapí, a řady dalších básníků, o jejichž krosnacionalitě se už tak často nehovoří, se zavedená a v celku rozumná institucionální praxe střetává s transnacionalismem moderní a současné poezie psané v anglickém jazyce. Měli bychom T. S. Eliota a jeho dílo označit za „americké“ jenom proto, že Eliot vyrůstal ve Spojených státech a napsal tam *Píseň lásky Alfréda J. Prufrocka* a *Preludia*? Nebo bychom jej spíše měli označit za „Brit. (nar. ve Spoj. stát.) básníka a kritika“, jak jej, s odkazem na skutečnost, že tyto a další básně vydal až poté, co se v roce 1915 usadil v Anglii, a že v roce 1927 dokonce přijal britské občanství, označuje *Webster's Dictionary*? Nebo se snad jednalo o básníka „evropského“, protože se snažil zachytit „evropské myšlení“¹ anebo dokonce globálního, protože ve svých básních pracuje s jihoasijskými náboženstvími a jazyky? Stejnou otázku jsem si musel položit, když jsem psal poznámku k další z Tolsonových

1 T. S. Eliot: Tradice a individuální talent, in: T. S. Eliot: *Křesťan – kritik – básník*, přel. Martin Hilský – Petr Onufer – Martin Pokorný, Praha 2019, s. 15.

aluzí, v níž hovoří o Gertrudě Steinové jako o „velekněžce z Rue de Fleurus č. p. 27“. Je označení „americká básnířka“ adekvátním vyjádřením uměleckého života prožitého ve Francii? Hned v další poznámce jsem se musel zamyslet nad o něco zapeklitější otázkou. Do jaké míry lze o W. B. Yeatsovi, který prožil značnou část života v Anglii, ale měl úzké vazby i na Evropu a Jižní a Východní Asii, hovořit jako o „irském“ básníkovi? A když jsem zjednodušující popisky jako „modernista narozený ve Spojených státech“, „irský básník“ nebo (v případě Picassa) „malíř-emigrant narozený ve Španělsku“ nakonec přeci jen vzal na milost, nemohl jsem se zbavit dojmu, že jakkoliv jsou tyto umělé formule užitečné a nevyhnutelné, nikdy nemohou plně vystihnout podstatu transnacionálních osobností, které jimi označujeme. To, že mě tyto otázky napadaly, zrovna když jsem pracoval na poznámkách k Tolsonově *Harlem Gallery*, nebyla náhoda: jedná se o básně postavenou na mnohojazyčné hybriditě a pankulturní aluzivnosti, která, podobně jako řada dalších moderních a současných básní, tříští jednonárodní pojetí kultury a vydává se směrem k pojetí transnacionálnímu nebo dokonce globálnímu, v němž se propojí vše od Řecka a Etiopie po Harlem, od Démosthena a T. S. Eliota po Louise Armstronga a od afroamerických „lidových“ forem, jako je blues, po elitní evropské básnické žánry, jako je pindarovská óda.

Jakkoliv se jedná o záležitost veskrze triviální, toto téměř neslyšné tření mezi normativní ediční praxí a transnacionalismem podstatné části anglicky psané poezie má širší důsledky pro způsob, jímž konceptualizujeme, analyzujeme a institucionalizujeme literární díla vznikající ve dvacátém a jednadvacátém století – a právě o těchto důsledcích hovořím v této knize. Pocit, že je zapotřebí znovu promyslet kosmopolitní orientaci poezie, obzvláště hovoříme-li o poezii dvacátého a jednadvacátého století, jsem z větší části získal díky zkušenosti s editováním globální antologie anglicky psané poezie a práci na *The Norton Anthology of English Literature* věnované literatuře dvacátého století, na níž jsem spolupracoval s Jonem Stallworthym. Když jsem sbíral, třídil a komentoval anglicky psanou poezii v celosvětovém měřítku, nemohl jsem si nevšimnout transnacionálních okruhů a styčných bodů, které dle mého názoru nebylo možné zcela postihnout pomocí existujících národních a náboženských paradigmat. Jistě, nové knihy se často snaží nalézt odpovědi na otázky, které člověka napadaly už v průběhu dřívějšího výzkumu, a i tato kniha z části vznikla ve snaze propojit to, co mě zajímalo v minulosti s tím, co mě zajímá dnes: irskou, americkou a britskou poezii, o níž jsem psal v *Yeats and the Poetry of Death* a v *Poetry of Mourning: The Modern Elegy from Hardy to Heaney* na straně

jedné a karibskou, africkou a jihoasijskou poezii, jak ji, v kontextu Yeatsovy poezie, interpretuji v *The Hybrid Muse: Postcolonial Poetry in English* na straně druhé. Kroskulturní dynamika ve světle postkoloniálních studií mi nabídla neotřelý úhel pohledu na další moderní a současné texty; důraz na formu a styl charakteristický pro studie věnované modernismu mi naopak pomohl osvětlit doposud nedocenené pohledy na postkoloniální a další nemodernistické texty.

Transnacionální poetika nabízí nový pohled na poezii dvacátého a jednadvacátého století. Propojuje obě strany Atlantického oceánu a překračuje hlubokou historickou a kulturní propast mezi globálním severem a jihem, východem a západem, oživuje okruhy básnických spojení a zprostředkovává dialog napříč politickými i přírodními hranicemi a zemskými polokoulemi a zkoumá poetické vlivy a vzájemné kroskulturní a krosnárodní styky a průniky. V knize pracuji, přibližně v následujícím pořadí, s celou škálou transnacionálních vzorců – s globalizací, migrací, cestováním, žánry, vlivy, modernitou, dekolonizací a diasporou – a snažím se ukázat řadu způsobů, jimiž modernistická a současná anglicky psaná poezie překračuje národní hranice a uniká mimo dosah národních literárních paradigmat.

Ve své knize čerpám z transnacionálních studií věnovaných moderní kultuře od Jamese Clifforda, Arjuna Appaduraie, Kwameho Anthonyho Appiaha a dalších autorů a hlásím se k post- a transnacionální kritice rozvíjející se v několika vědních oborech včetně nově globalizovaných modernistických a amerických studií, ale i k od počátku transnacionálním teoretickým rámcům studií černého Atlantiku a postkoloniálních studií. Kvůli žánrovému krosnacionalismu poetických studií se snažím ukázat, jak básnická analýza – pozorná k figurám, rytmu, aluzi, sloce, veršům, obrazu, žánru a podobným prostředkům – otevírá dveře k esteticky sladěné transnacionální literární kritice.

Národní narativy, v nichž je anglicky psaná poezie líčena jako „americká“, „britská“ nebo „irská“, si sice s největší pravděpodobností udrží své dominantní postavení a jednoduše nezmizí, ale nové zmapování poetického prostoru předkládané v prvních dvou kapitolách nám pomůže pochopit, jak globalizace, krosnárodní migrace a geoprostorová napětí utvářely a byly utvářeny širokou škálou modernistických a současných básníků počínaje T. S. Eliotem, H.D. a Claudem McKayem a konče Derekem Walcottem, Christopherem Okigbou a Marilyn Chinovou. V první kapitole načrtnu hrubé obrysy své teze a pokusím se zjistit, co nám může globalizace říci o poezii a poezie o globalizaci; ve druhé kapitole si položíím otázku, jak krosnacionální vlivy a intersticiální migrace ovlivnily formu, historii a vědecké zkoumání anglicky psané poezie

dvacátého a jednadvacátého století. Ve třetí kapitole se zamyslím nad tím, jaké básnické prostředky umožnily extrateritoriální imaginativní cestování a jaké jsou jejich důsledky pro poetiku transnacionální identity. V této kapitole sleduji formální prostředky, pomocí nichž poezie autorů tak rozdílných, jako byli Langston Hughes, Elizabeth Bishopová, Frank O'Hara, Sylvia Plathová a Dionisio D. Martínez, svými metaforickými skoky a náhlými přechody dokáže cestovat napříč ohromnými geografickými vzdálenostmi. Od rýmů, rytmů, práce s veršem a dalších technik se ve čtvrté kapitole přesunu k otázce žánru a položím si otázku jak, proč a do jaké míry se nacionalismus, antinacionalismus a transnacionalismus prolíná v poezii truchlení a jak můžeme pomocí elegií vytvářet taxonomii různých forem literárního transnacionalismu. Přestože se poezie obecně, a obzvláště pak básní truchlení, často využívá k nacionalistickým cílům, což v této kapitole ostatně připouštím, transnacionální analýza odhaluje interkulturní mikrokomunity žalu mezi oplakávajícím a oplakávaným, ale i ve ztvárněních smrti a truchlení napříč národy, v elegiích Yeatse, Wilfreda Owena, W. H. Audena, Denise Levertovové, Wallace Stevense, Kamau Brathwaite a dalších.

Ve druhé polovině knihy nám tento globální přístup k moderní a současné anglicky psané poezii umožní analyzovat do značné míry neprozkoumaná spojení mezi západním modernismem, ať už bělošským či černošským, a poezií globálního jihu, aniž bychom tím zároveň upozadovali jejich odlišnosti. Navzdory proklamovanému internacionalismu literární moderny platí, že oborové hranice mezi postkoloniálními a modernistickými studii zakrývají přesahy, styky a tření mezi postkolonialismem a modernismem. Jak a proč básníci indigenizují a hybridizují kulturní materiál z různých koutů světa – postkoloniální básníci ve vztahu k evropským modernistům a evropští modernisté ve vztahu k Asii – a jakou roli hraje tato kroskulturní brikoláž a hybridita v dějinách literatury? Oproti vžitému tvrzení, že postkoloniální autoři vyvracejí západní modernismus, se v páté kapitole snažím ukázat, že básníci jako Lorna Goodisonová, Christopher Okigbo, Kamau Brathwaite nebo Agha Shahid Ali prostřednictvím modernistické brikoláže T. S. Eliota, W. B. Yeatse a Ezry Pounda zkoumají svou vlastní, ještě komplexněji hybridní zkušenost – s ohledem na toto spojení bychom měli přehodnotit naše dosavadní chápání modernistického kroskulturalismu. V šesté kapitole zkoumám, jak poezie, kterou tradičně označujeme za „postkoloniální“ ale nikoliv „modernistickou, reaguje na nové technologie, pocit odcizení a další jevy provázající globální modernitu, a zkoumám, čím se ve své reakci na globální modernitu liší od kanoničtější modernistické poezie

euroamerických metropolí a harlemské renesance. Sdílený pocit odcizení pak chápu jako možná překvapivý styčný bod mezi kanonickými modernisty (např. T. S. Eliot a Hart Crane), básníky harlemské renesance (Claude McKay, Langston Hughes, Jean Toomer) a básníky postkoloniálními (Wole Soyinka a Louise Bennettová) a ptám se, v čem se lišila jejich ambivalentní reakce – v případě postkoloniálních básníků umocněná o skutečnost, že si modernitu spojovali se západním světem – na šokující, byť z tvůrčího hlediska inspirativní modernitu. Jak se v poezii projevila další globální změna, totiž dekolonizace Britského impéria, s ohledem na afiliace, které si básníci vytvořili napříč celou zeměkoulí? V sedmé kapitole propojuji úvahy Edwarda Saida o krosnárodní afiliaci a dekolonizaci kulturního odporu s analýzou konkrétních básní a ptám se, jak je určující historická událost minulého století – masivní zlom, jímž byla dekolonizace – vnímána na protilehlých stranách koloniální propasti: jak ji vnímali postkoloniální básníci, jakými byli Louise Bennettová, Derek Walcott nebo Okot p'Bitek, a jak britští básníci jako Philip Larkin nebo Tony Harrison? Na závěr si položím otázku, jak černošští britští básníci, migranti a básníci diaspory tvůrčím způsobem kreolizují a translokalizují prostor? Osmá kapitola nabízí alternativní pojetí tradičního vztahu mezi poezií a místem jako něčím zakořeněným nebo naopak zcela bez kořenů, něčím lokálním anebo univerzálním. Takovou alternativu nabízí právě *translokální poetika*. Ve stejné kapitole si kladu otázku, jak si britští černošští básníci a zpěváci hudebního žánru kalypso, od McKaye a Lorda Kitchenera po Lintona Kwesi Johnsona a Bernardine Evaristovou, ve svých představách přetváří metropolitní Anglii ve vztahu k africké a karibské kultuře a dějinám.

Díky transnacionálnímu rámci knihy mohu v každé kapitole klást důraz na jiné téma. V první polovině knihy, například ve druhé kapitole, cituji více modernistických a současných západních básní než ve zbytku knihy; to samé platí v případě básní severoamerických básníků hojně citovaných v kapitole třetí a básní napsaných na Britských ostrovech uváděných v kapitole čtvrté. V páté a šesté kapitole se těžiště knihy přesouvá směrem ke zkoumání modernistické a postkoloniální poezie a jejich vzájemného vztahu; poslední dvě kapitoly jsou věnovány poezii jihoasijské, africké a karibské a poezii britských černošských autorů. Postupným kladením důrazu na tyto rozdílné regiony se snažím ukázat, že básníci zprostředkovávají, přijímají, indigenizují, odmítají a transformují cizí vlivy a globální dějinné síly v souladu se svými specifickými historickými a kulturními podmínkami. Jednotlivé kapitoly putují napříč národními, regionálními a rasovými liniemi a kniha jako celek tak směřuje od obecněji

pojatých úvodních úvah o poezii a globalizaci jako celku směrem k úvahám o poznání lokalizovanějším a specifičtějším, přičemž poslední kapitola analyzuje transnacionalismus konkrétních básní v kontextu jedné (trans)lokality. Ať už výklad sleduje básnické okruhy a spojení mezi globálním jihem a severem, nebo leckdy rozháraný interkulturalismus konkrétních básní, v jednotlivých kapitolách pátrám po příležitostech interpretovat více poetických kultur, lokalit a národností ve vzájemném vztahu. Raději se pohybuji napříč celou škálou autorů, než abych se až příliš dlouho věnoval jen jednomu příkladu. Doufám, že tyto široké syntézy, seskupení a narativy nám umožní interpretovat jednotlivé texty a básníky v globálním rámci. Ve svých makroanalýzách poezie a transnacionalismu se nicméně zaměřuji i na otázky na mikroúrovni jazyka a formy, které ilustrují vybrané úryvky z básní – estetické jednotliviny, bez nichž by poezie přišla o svou poetičnost. Věnuji stejnou pozornost zářící jedinečnosti poezie i jejím globálním proudům a okruhům a pokusím se ukázat některé z mnoha způsobů, jimiž moderní a současné básně odráží, ale i přetváří transnacionální zkušenost.

Poděkování

Během práce na této knize mi byli neocenitelným zdrojem opory a inspirace kolegové z anglického oddělení University of Virginia. Mé myšlenky, nápady a interpretace mi pomohly tříbit a rozvíjet živé diskuse s mými studenty. Dvě kapitoly knihy jsem rozvrhl během okouzujícího jarního a letního pobytu jako host v oxfordském Rothermere American Institute, jehož ředitelem je Paul Giles. Rád bych vyjádřil vřelé poděkování Marjorie Perloffové a Helen Vendlerové, které podpořily mou přihlášku. Skvěle se mi spolupracovalo i s Alanem Thomasem, vynikajícím editorem z University of Chicago Press. Podařilo se mu zajistit anonymní hodnotitele, jejichž nanejvýš pečlivé komentáře mi nesmírně pomohly během prací na konečné podobě textu.

Kdysi jsem si myslel, že se vzdaluji od výzkumu na poli mezinárodních vztahů, kterému se věnovali mí rodiče, ale dnes jsem si uvědomil, že přeci jen rekapituluji jejich zájem o globální dějiny jazykem literární kritiky. Můj otec Ruhi a moje matka Nesta, ale i můj nejstarší bratr a kolega literát Vaheed, mi poskytli nejen intelektuální povzbuzení a podporu. Rád bych poděkoval Caroline Rodyové za její podněty a nápady a za to, že byla upřímným, vnímavým a velkorysým čtenářem mých textů. V tomto i mnoha dalších ohledech jsem jí nesmírně zavázán. Zatímco jsem pracoval na této knize, naši chlapi Cyrus a Gabriel naplňovali náš dům a jeho okolí životodárnou energií a smíchem. A protože jsou pravým ztělesněním svého kroskulturního dědictví – perského, anglického, amerického, židovského, muslimského, křesťanského, zoroasterického a sekulárně humanistického –, objevují svůj vlastní jedinečný způsob, jak se stát občany světa.

Rád bych poděkoval štědrým hostitelům, kteří mi svým pozváním umožnili ozkoušet si myšlenky, které si následně našly cestu do mé knihy; vnímavé postřehy a podnětná zpětná vazba od publika, před kterým mi umožnili vystoupit, mi byly neocenitelným přínosem. Rád bych proto poděkoval: Susan Stanfordové Friedmanové a Aarthi Vaddeové za pozvání na Modernisms/Modernities Colloquium pořádané anglickým oddělením University of Wisconsin v Madisonu; Simonu Gikandimu, Sonye Posmentierové, Meredith Martinové a Emily Goldsteinové z anglického oddělení a jimi pořádanému postgraduálnímu kolokviu za pozvání na Post-Colonial Studies and Twentieth-Century Studies v Princetonu; dále bych chtěl poděkovat Ralphu Cohenovi z konference pořádané časopisem *the New Literary History* věnované tématu *Literary History in the Global Age*; Anthee Morrisonové, Mervynu Morrisovi a Edwardu Baughovi za konferenci “Noh Lickle Twang!”: Louise Bennett-Coverley, *the Legend and the Legacy* pořádanou oddělením anglických literatur University of the West Indies v jamajské Moně; Heather Lobban-Viravongové a Eriku Simpsonovi za Connelly Lectures in English pořádaných na Grinnell College; Chukwumovi Azuonyemu a Anitě Pattersonové za Christopher Okigbo International Conference pořádanou Harvard University, Boston University, University of Massachusetts at Boston a Wellesley College; Derekmu Attridgeovi z anglického oddělení na York University v Anglii; Ankhii Mukherjeeové a Elleke Boehmerové za Postcolonial Theory Seminars Oxfordské university; Ramonu Saldívarovi a Nicholasi Jenkinsovi z anglického oddělení ve Stanfordu; Rachel Buxtonové a Stevenovi Matthewsovi za konferenci v Oxford Brookes Poetry Centre pod názvem *Authenticity and the Lyric Voice*; Philipovi McGowanovi, Fran Breartonové a Edně Longleyové ze Seamus Heaney Centre for Poetry na Queen’s University v Belfastu; Jeleně Šesnićové z anglického oddělení Záhřebské university v Chorvatsku; Ronaldu Bushovi za Modernism Seminar pořádaný na anglické fakultě v Oxfordu; Paulu Gilesovi za Americanist Seminar pořádaný na Rothermere American Institute v Oxfordu; Patricii Raeové za Dolman Lecture na anglickém oddělení Queen’s University v Kingstonu ve státě Ontario; Williamu Watersovi a Bonnie Costellové za přednášky v rámci Criticism Series pořádané na Boston University; Suzanne Keenové za Shannon-Clark Lecture pořádanou na Washington and Lee University v Lexingtonu; Bedu Girimu z anglického oddělení na Dartmouth College; Ruth Yeazellové a Langdonu Hammerovi za symposium *Why Literature Matters* pořádané na Whitney Humanities Center v Yale University; Scottu Kleinovi z anglického oddělení na Wake Forest University; Chrisi Forhanovi za Carl Benson Lecture

on Twentieth-Century Literature pořádané na Auburn University; Williamu Rushtonovi za Honors Program na University of Alabama v Birminghamu; Stephenu Burtovi za anglické oddělení a oddělení mezinárodních studií na Macalester College; Davu Smithovi za Percy G. Turnbull Memorial Lecture uspořádané na Johns Hopkins University; Namitě Goswami za symposium How to Practice Postcolonial Theory in a Secular Way: In Memory of Edward Said pořádané filosofickým ústavem na DePaul University; Laurie Shannonové a Michaelu Valdez Mosesovi z anglického oddělení na Duke University; Petovi Monacellovi za konferenci Literature of the Margins pořádanou na University of Missouri ve státě Columbia; Jayi Claytonovi za anglické oddělení na Vanderbilt Univerzity; Anne Goodwynové Jonesové a Davidu Leverenzovi za American Cultures Series na University of Florida v Gainesville; a konečně Janet Gezariové za Lorna F. McGuire Lecture pořádnou na anglickém oddělení Connecticut College.

Na závěr bych chtěl poděkovat editorům a vydavatelům za jejich rady a podněty a za souhlas s přetištěním mých dříve publikovaných prací, byť v mnoha případech výrazně přepracovaných; konkrétně se jedná o následující publikace: A Transnational Poetics, *Transnational Citizenship and the Humanities*, ed. Wai Chee Dimock, zvláštní vydání časopisu *American Literary History* 18, č. 2 (2006), s. 332–359; Modernist Bricolage, Postcolonial Hybridity, *Modernism and Colonialism: British and Irish Literature, 1889–1939*, ed. Richard Begam a Michael Valdez Moses, Durham: Duke University Press, 2007, s. 287–313, a v *Modernism and Transnationalisms*, ed. Simon Gikandi, zvláštní vydání časopisu *Modernism/Modernity* 13, č. 3 (2006), s. 445–463; Traveling Poetry, *Globalism on the Move*, zvláštní vydání časopisu *Modern Language Quarterly* 68, č. 2 (2007), s. 281–303; Caliban's Modernity: Postcolonial Poetry of Africa, South Asia, and the Caribbean, *The Cambridge Companion to Modernist Poetry*, ed. Alex Davis a Lee M. Jenkins, Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s. 207–221; Black British Poetry and the Translocal, *The Cambridge Companion to Twentieth-Century English Poetry*, ed. Neil Corcoran, Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s. 200–214; "Poetry and Decolonization", *A Concise Companion to Post-War British and Irish Poetry*, ed. Nigel Alderman a C. D. Blanton, Oxford: Blackwell, 2009; Edward Said and the Poetry of Decolonization, *Edward Said: Emancipation and Representation*, ed. Adel Iskandar a Hakem Rustom, Berkeley: University of California Press, 2009.

1. KAPITOLA

Poezie, modernita a globalizace

Vypravěč v básni Dereka Walcotta *The Schooner Flight*, námořník, kterému se v západoindickém dialektu kvůli jeho světle hnědé kůži přezdívalo Shabine, prohlašuje o své příslušnosti a dědictví:

I'm just a red nigger who love the sea,
I had a sound colonial education,
I have Dutch, nigger, and English in me,
and either I'm nobody, or I'm a nation.¹

Jsem jen rudý negr, co miluje moře,
Měl jsem solidní koloniální vzdělání,
Je ve mně kus Holanďana, negra a Angličana,
A buďto nejsem nikdo, nebo jsem národ.

Kdyby „být někým“ znamenalo patřit k jedné konkrétní kulturní nebo etnické skupině a kdyby byl literární hlas rozpoznatelný, pouze pokud by se dal zařadit do konkrétní národnostní škatulky, anebo kdyby platila slova britského historika Jamese Anthony Froudea, který o kulturně a rasově smíšeném Karibiku prohlásil, že tam „nežije žádný národ v pravém smyslu slova“,² mohli bychom říct, že Shabine není „nikým“. Ve Walcottově hře s přezdívkou, kterou si vypůjčil lišácký Odysseus, ale i Emily Dickinsonová nebo Sylvia Plathová, a která tolik připomíná jakési zašifrované básnické „já“, se tento zdánlivý „nikdo“ hemží

1 Derek Walcott: *The Schooner Flight*, in: D. Walcott: *Collected Poems, 1948–1984*, New York 1986, s. 346.

2 James Anthony Froude: *The English in the West Indies or, The Bow of Ulysses*, New York 1897, s. 347.